54.857
28 AUG. 1975
EILANDGEBIED ARUBA
OPENBARE LEESZAAL & BOEKERIJ
NA.Zg.C16

OP ANTILLEN WEINIG BELANGSTELLING. VOOR DICHTKUNST

Stroom van schoolboeken in papiamentu

PIERRE LAUFFER:

„Eigenlijk wil ik ophouden en als knoekoeboer leven"

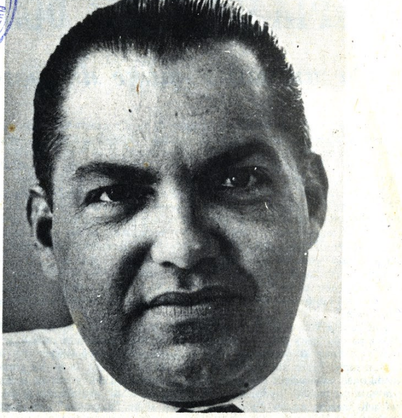

TWEE WEKEN GELEDEN KREEG Pierre Lauffer de grote Sticusaprijs voor literatuur. Een bedrag van 3.000 gulden Antilliaans "om zich vrij te kunnen maken voor creatief werk". De drieduizend gulden waren een druppel op een gloeiende plaat voor onze nationale dichter die iedere dag met zijn gammele verkleurde VW-tje naar zijn huis-in-aanbouw rijdt, vlak voor de slagbomen van Koral Tabak. Omringd door zijn schattige kindertjes en zijn jonge Portugese vrouw, met het uitzicht op de bloemen en de tomaten in de tuin en op de zakken cement en zijn hangmat in de bouwkeet, werkt Pierre Lauffer daar op Santa Catharina aan zijn boeken, als hij tenminste geen opstellen zit te corrigeren.

Een groot deel van de prijs van de Sticusa kan dienen om het geld dat Pierre Lauffer gestoken heeft in zijn dichtbundel "Lagrima i sonrisa" terug te verdienen. Om die bundel te laten drukken moest hij niet minder dan f. 2.400 neertellen. Dat is een Curaçaos probleem waar geen enkele bekende dichter in Nederland voor staat, hoogstens een nieuweling die iets in eigen beheer wil uitgeven. En dan te weten dat "Lagrima i sonrisa" nog niet voor de helft verkocht is. Zo groot is de werkelijke belangstelling zelfs voor het werk van onze poëta laureatus.

Samen met Angel Nieuw op de trappen van het stadhuis waar met succes de verdediging was gevoerd van diverse aangeklaagde NVP-sprekers.

Schoolboeken als bijverdienste

Anders staat het met zijn schoolboeken die voor een aardige bijverdienste kunnen gaan zorgen. De boekhandelaars-uitgevers staan bij wijze van spreken op de stoep. Er moet dit jaar een hele stroom losbreken. Marcel Jansen van "Augustinus" was een van de eersten die met Pierre Lauffer contact opnam. Selekshon di palabra is al verschenen, het tweede deel vorige week. Voor de eerste klas schreef hij een serie leer-leesboekjes Mi biblioteka chiki, die geillustreerd wordt door frater Henricus. Op die serie heeft Pierre zich verkeken, het was een rotwerk, dat afdalen tot het niveau van die kleine broekjes. En een extra moeilijkheid was dat er in het Papiaments zo weinig éénlettergrepige woorden zijn, in het Nederlands zijn er veel meer. En langere woorden kunnen die kindertjes niet overzien. Daarnaast is er voor de kleuters en eersteklassertjes Mi buki di bestia, met telkens links een plaatje en rechts een rijmpje op vogels, vlinders en andere dieren.

Serie

Voor de tweede, derde en vierde klas komt er misschien dit jaar nog een serie van negen leesboekjes over speelgoed en dieren. En voor de hoogste klassen plus de ETAO en de huishoudschool komen er drie boeken, ook allemaal bij Augustinus. Gezellige boeken vol verhalen, raadsels, spelletjes, zegswijzen en heemkunde om de leerlingen aangenaam bezig te houden. Ze hebben suggestieve namen, Mangusá, Mangasina en Sukuchi.

Het laatste gaat, zoals het woord (bewaarplaats op een vissersboot) al zegt, over de zee en de visserij. Vooral met deze boeken hoopt Pierre Lauffer een muur van laksheid te doorbreken bij de ouders. Het interesseert de meeste geen barst wat hun kinderen op school doen. „Ach ga spelen, ik ben nou bezig," krijgen die te horen als ze iets aan hun moeder willem vertellen of vragen. De ouders kopen geen boeken voor de kinderen, maar hopelijk gaat er nu iets veranderen. Eddy Pietersz Heyliger moet maar veel reclame maken, vindt Pierre. En hij lacht spottend, als ik vraag of hij die schoolboeken in opdracht van het gouvernement heeft geschreven. Eigen initiatief, pionierswerk is het, dat nog maar weinig navolgers heeft. Er zijn wel schrijvers die iets voor kinderen willen doen, maar ze weten niet hoe. Nou, zegt Pierre, laat ze dan Nederlandse of Caribische voorbeelden nemen, in Venezuela zijn heel aardige kinderboeken geschreven.

Verhalen

Bij Salas moet deze maand een bundel verhalen, Un dia tabatin, uitkomen, en bij van Dorp binnenkort Spiritu, zumbi, alma sola, over geesten en spoken. De mensen die het al hebben mogen lezen, vertelden dat ze er niet van konden slapen. Dan is het goed, zegt Pierre tevredén. Verder heeft hij nog een manuscript liggen, een leerboek over de schrijfkunst, Teknika di komposishon, dat hij al twee jaar op de akademie gebruikt, maar of hij het ooit zal uitgeven weet hij nog niet.

Zijn opus major wordt de Istoria di nos literatura, dat al enige jaren voorafgegaan is door de bloemlezing met de korte titel Di nos. De Istoria, het eerste overzicht van de hele Antilliaanse literatuur sinds Cola Debrot's Literatuur in de Nederlandse Antillen, had Pierre Lauffer al drie jaar geleden aan Salas beloofd. Maar door al die schoolboeken is het werk wat afgeremd. In de Istoria, die zeker honderd bladzijden wordt, behandelt hij, van Nanzi tot heden, de literaire uitingen in de verschillende talen waarin hier geschreven is. Het boek, dat dit jaar misschien verschijnt, moet nog wat gepolijst worden: Jules de Palm zei, „Ik ruik Pierre teveel." Hij bedoelt daarmee zeker niet de hij zichzelf opgehemeld heeft, want het gedeelte over Pierre Lauffer wordt door Jules geschreven.

Met frater August (in 1934) voor het eerst achter de schrijfmachine in de achtste klas van het St Thomascollege.

Met oud-gouverneur mr N. Debrot: collega's in de literatuur.

Tegengewerkt

Hoewel Pierre Lauffer van zijn vroegste jeugd af heeft geschreven, heeft zijn vader hem eerder tegengewerkt dan gestimuleerd. Bij de prijsuitreiking, twee weken geleden, vertelde hij al, dat zijn vader zijn eerste verhaal, Rada, dat in Arabische harems speelde, en dat Pierre als veertienjarige in een paar schoolschriften geschreven had, botweg verscheurde omdat hij dacht dat zijn zoon zijn huiswerk zat te maken. Pierre zat toen op de mulo, het St Thomascollege, en er waren verschillende jongens die toen verhalen schreven, de een over detectives, de ander over cowboys, maar ze zijn er jammer genoeg niet mee doorgegaan.

Pierre herinnert zich met trots dat één frater, Franciscus van Dieten, hun achtste klas-opstellen in de tiende klas voorlas, als het neusje van de zalm. Die frater stimuleerde ze ook om veel te lezen, je werd volgestopt met literatuur, van Deyssel, van Schendel, Dante, maar ook Karl May, en thuis las Pierre stiekum allerlei boeken die op de index stonden, want die waren natuurlijk het spannendst. Boeken kocht je bij Salas, en dan meestal Engelse of Spaanse boeken. Toen Pierre eens een boek van Karl May gelezen had, schreef hij een vrij opstel over indianen. Zijn onderwijzer in die tijd heette Linnartz, die ook gedichten schreef. Meneer Linnartz schreef met grote rode letters onder dat opstel „Dit is geen eigen werk". Pierre werd kwaad (en dat kán hij), hij streepte het woord "geen" door, en duwde zijn opstel onder de neus van de meester. Die gaf de brutale vlerk zo'n oplawaai dat hij tegen de deur vloog. Dat was het moeizame begin van de schrijverscarrière van Pierre Lauffer.

Jeugd

Het verhaal over zijn jeugd, Chiku, heeft Pierre nog thuisliggen, het gaat over zijn eerste liefde, toen hij vijf jaar was, over zijn hond enzovoorts. Dat MOET ik afmaken, zegt hij. Dit hier wordt mijn werkruimte, deze bouwkeet, hier komt een oud bureautje en een oude ijskast, en dan kan ik me lekker concentreren.

Pierre Lauffer wordt dit jaar 55, hij werd op 22 augustus 1920 geboren in Curá Grandi, Berg Altena, vlak bij de bar San Rafael. In het geboortehuis zit nu een barbier, en Pierre komt er graag om aan vroeger te denken. In deze omgeving leerde hij ook zijn jeugdvriend Jules de Palm kennen, Jules had een fiets en daar leerden ze op rijden. Een andere vriend was Dario, die hij in zijn jeugdverhaal Mario noemt. Van hem leerde hij knoekoefoefjes, bijvoorbeeld hoe je infroustekels moet uittrekken, niet recht maar draaiend. In de mondi van Parera hielden ze speurtochten en joegen ze op totolika's. Die Dario was vreselijk sterk, en toen Pierre veel later bij de MP was, en in een vechtpartij met Amerikaanse soldaten verzeild raakte, hoorde hij ineens de stem van Dario, „Pierre, ik sta hier," en toen sloegen ze zich er met hun gummistokken zo doorheen.

Zakenman

Pierre's vader, die vorig jaar gestorven is, was een keiharde zakenman op Otrabanda. Hij had een zaak in levensmiddelen, later in manufacturen. „Ik hielp hem met smokkel, contrabande," vertelt Pierre grijnzend, „met een grote grijze truck reden we naar Koraal Specht waar de rum aan land gebracht werd. Die werd bij ons thuis onder de vloer verborgen en de volgende dag bracht ik de blikken met een karretje naar de kroegen, voor elk blik kreeg ik een dubbeltje. Mijn moeder was vreselijk bang, maar er was geen gevaar bij, er was zo weinig politie."

Pierre Lauffer, Plinio Henriquez en Jules de Palm bij een kampeerpartij met de padvinders.

„Och, die ouwe heer van me was een rare, hij eiste van me dat ik ambtenaar zou worden, en dat ben ik ook geweest. Ik begon bij de Burgerlijke Stand voor 71 gulden per maand. Dat was in de tijd van gouverneur Wouters, die stond om 10 voor 8 uit het raam te kijken wie er te laat was, en dan zwaaide er wat. In 1939 hoorde ik toevallig van het plan voor een schutterij, en dat de schutters maar 4,20 per week zouden verdienen, de spreekwoordelijke "kwater binti". Diezelfde dag zag ik een advertentie van de militaire politie, daar kon je ruim 200 per maand verdienen, dus ik daarbij, met een contract voor zes jaar. Na de oorlog ging ik in de handel, daar heb ik veel geld verdiend, maar in 1959 kwam ik weer bij het gouvernement, bij onderwijs, voorlichtingsdienst en arbeidszorg."

In de oorlog gaf Pierre Lauffer zijn eerste bundel, Patria, uit, maar het was niet zijn eerste publicatie. Behalve Jules de Palm kende hij ook van jongsaf René de Rooy, die in Suriname geboren was, maar al heel jong naar Curaçao kwam. Toen hij hun vriend wilde worden, overlegden Jules-met-de-fiets en Pierre of ze het wel zouden doen, want hij was tenslotte een Surinamer, maar goed hij was bijna Curaçaos, dus hij mocht erbij. (Toen René op latere leeftijd weer naar Suriname wou, schrok hij zo van de corruptie en de wantoestand, dat hij naar Mexico vluchtte, waar hij vorig jaar gestorven is. Hij heeft een autobiografie geschreven in het Nederlands, getiteld Verworpen vaderland. Het is "ijzersterk proza" en het wordt binnenkort uitgegeven bij Flamboyant in Rotterdam.)

Liedjes

De drie vrienden, die samen graag muziek maakten, schreven samen een aantal liedjes, dat ze onder de titel "Cancionero Papyamentu" in 1940 uitgaven bij de Amigoe. Met de advertenties scharrelden ze elk veertig gulden bij elkaar. Een van deze liedjes Mi pushi, wordt nog altijd gezongen, maar alleen Jules de Palm heeft nog een exemplaar van het boekje, dat hij als een relikwie bewaart. Zelfs de bibliotheken hebben niets. Pierre, die de muziek gecomponeerd had, had als jongen vioolles van de vader van Elis Juliana, die toen op Dominguito woonde. Elis, die zeven jaar jonger is dan Pierre, herinnert hij zich uit die tijd alleen als een klein jongetje. De vioollessen kostten een pakje sigaretten per les.

Tijdens de oorlog leerde Pierre andere dichters kennen, zoals Ra Martinez en Tip Marugg, die bij de schutterij waren, evenals René de Rooy. Ja wat konden die van hun soldij kopen, je kon er nauwelijks van naar de Chinees, dus verdobbelden ze het maar, en als ze verloren gingen ze maar naar bed. Als MP herinnert Pierre zich natuurlijk ook de schilderachtige toestanden van het openluchtbordeel Marie Pompoen. Maar goed, na de oorlog zaten de poëten wat beter in het geld. Tip Marugg had een auto, en als het regende gingen we met die auto op stap. We kochten een fles whisky en op het Rif gingen we dan gedichten schrijven en voorlezen. Eén ervan, dat Pierre toen schreef, over een dronkelap, werd het favoriete gedicht van da Costa Gomez; als hij wat gedronken had begon hij dat te declameren.

Pierre schreef in verschillende kranties en kranten, bijvoorbeeld in La Cruz 26 jaar lang Pikamenta di Sangura en in de Amigoe cursiefjes in het Nederlands, Zo is Curaçao. In De Stoep, het tijdschrift van Chris Engels, schreef hij een paar Nederlandse gedichten, maar in 1951 was hij een van de oprichters van het geheel Papiamentstalige tijdschrift Simadan. Voor het eerste nummer was kopie genoeg, en geld kon ook nog wel bij elkaar gebedeld worden, maar het tweede nummer moest Pierre helemaal uit eigen zak betalen. Het derde nummer werd door Nicolaas Piña betaald en op Aruba uitgegeven, maar toen werd Piña doodgestoken en was ook Simadan ter ziele. De Stoep trouwens ook, in datzelfde jaar.

Met de politiepet op en de pistooltas op tafel op "Guatemala" te Bonaire bezig aan gedichten die later in de bundel "Patria" zijn gepubliceerd.

In 1944 was Pierre Lauffer getrouwd, hij heeft acht kinderen uit dit eerste huwelijk, zijn oudste zoon wordt dit jaar dertig. In 1969 hertrouwde hij met Belmira. Ze liep op het Julianaplein met een Pekineesje te wandelen, ze raakten aan het praten, en nog hetzelfde jaar trouwden ze. Ze hebben twee kinderen.

Het was weinig gescheeld of een jaar eerder was Pierre naar Venezuela vertrokken. Hij had vijf jaar in Londen Engels gestudeerd, en was met een M.A. degree van de University of London teruggekomen. Pierre wilde namelijk in plaats van in het Papiaments in een wereldtaal gaan schrijven. Toen hij weer op Curaçao was, hoorde hij van zijn zoon die af en toe met een band in Venezuela speelde, dat je daar als leraar Engels rijk kon worden. Maar de politicus die voor een verblijfvergunning zou zorgen werd door de verkiezingen opzijgezet, en de reis ging niet door. Intussen was Pierre met een Engelse roman begonnen, House on the Harbor, maar die is nog steeds onvoltooid. Het gaat over jackpots, de hoofdpersoon wordt verliefd op een slotmachine — een autobiografisch element uit het woelige leven van Pierre — en wijst een negerin die op hem verliefd is af, maar een brand verwoest de machine en dan gaat hij met de negerin mee.

Later

Of hij die roman nog afmaakt? Later! Een jaar geleden heeft Pierre Lauffer met rugkwaal in het ziekenhuis gelegen, en de pijn in zijn benen, die daar het gevolg van is, is nog steeds niet over. Hij is magerder geworden, vroeger hield hij van lekker eten, maar nu eet hij 's morgens nog maar een sneetje. Af en toe denkt hij dat hij niet oud zal worden, al werd zijn vader 79 en werden ze aan moederskant 100. „Eigenlijk wil ik met schrijven ophouden, en als knoekoeboer verder leven. Je hebt geen zorgen meer, je hoeft alleen maar water en mest te geven. Dat hoerageroep bèn ik beu, ik wil geen applaus meer horen. Het is je reinste komedie, handjesgeven en schouders kloppen. Het is heerlijk als je een gedicht of verhaal klaar hebt, dat is een subliem moment. Je schrijft toch in de eerste plaats voor jezelf. Van Jan Publiek trek je je geen barst aan."

IK KEN PIERRE LAUFFER vanaf de tijd dat hij bij de politie was. Maar in die tijd, ik was twaalf jaar, vond ik toch dat hij er helemaal niet als een politieagent uitzag! Hij liep met de handen op zijn rug, en met een glimlach, die je bijna nooit op het gezicht van een politieagent ziet. Hij had zo'n gezicht van, als je kattekwaad uithaalt, zal ik je knuffelen, zo'n gevoel kreeg je. Later, toen ik "Seis aña kaska berde" had gelezen, wist ik zeker dat hij helemaal niet bij de politie hoorde.

Het eerste boek van Pierre dat ik in handen kreeg, was de gedichtenbundel Patria. Twee gedichten daaruit ben ik niet meer vergeten, Suspiro en Eleccion. Het werk van Pierre is boeiend. Soms speels, vrolijk, droevig. Maar je beleeft de dingen waar hij over schrijft. Als ik b.v. korte verhalen lees van Pierre over Communiefeesten, Kerstmis, ocho dia enz. enz., dan zie ik die dingen gebeuren! Ook als hij schrijft over scheldpartijen en zuiplappen.

Het is net wat Pierre in het interview zegt, je hebt niets aan het applaus, het publiek klapt toch! Nu denk ik aan tien of vijftien jaar geleden, toen ik mijn derde kinderboekje had geschreven. Pierre moest er iets over zeggen in het Curom-programma. Hij belde me op en zei, „Sonia, hoe heb je in godsnaam zo'n rotboekje kunnen schrijven, ik heb in de krant veel beter werk *van jou gezien. Kind, ik zal je* kraken, niet uit pesterij, maar dat je leert het beter te doen." Ik was geschrokken, want nog nooit heb ik zo'n eerlijke kritiek gehad. Dat waardeer ik van Pierre.

Maar zijn boeken hebben mij veel aangename uren gegeven. En met mij vele anderen. Ook zijn laatste bundel korte verhalen en gedichten, "Lagrima i Sonrisa" is prachtig.

Ik heb Pierre Lauffer al gefeliciteerd met zijn prijs, maar ik zal hem nu dit zeggen: Danki Pierre, Pierre Danki.

SONJA GARMERS